

СТАТИСТИЧНІ УЗАГАЛЬНЕННЯ ІЗ НАДАННЯ КРЕДИТІВ ТА ЇХ ВПЛИВІВІСТЬ НА РОЗВИТОК ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДУВАННЯ

Розкрито важливість узагальнення динаміки обсягів наданих кредитів з погляду розвитку підприємств реального сектору економіки. Наведено статистичні дані щодо обсягів наданих кредитів підприємствам машинобудування. Узагальнено вплив обсягів наданих кредитів на динаміку реалізованої продукції та отриманого фінансового результату підприємствами машинобудування. Побудовано відповідні регресійні рівняння. Визначено рівень впливу наданих кредитів на діяльність підприємств машинобудування

Постановка проблеми. Сучасні реалії функціонування вітчизняних промислових підприємств вимагають більш ретельного ставлення до умов запозичення фінансових ресурсів. Тобто, в умовах глобальної фінансової кризи використання потенційних джерел залучення фінансових ресурсів потребує уважного об'ясування всіх обставин з точки зору виконання можливих зобов'язань щодо залучення необхідного обсягу ресурсів. При цьому найбільш це відноситься до запозичення ресурсів у вигляді банківського кредиту. Це пов'язано з тим, що кредит як особлива форма економічних відносин є не лише інструментом позитивного впливу на фінансово-господарську діяльність, а й інструментом контролю за діяльністю суб'єктів господарювання реального сектору економіки з боку банків. В цілому ж сталість кредитних відносин та процесу кредитування, що є відображенням таких відносин, є ознакою стабільного та поступового розвитку не лише реального або фінансового сектору економіки, а й країни, усіх галузей економіки. Втім зрозуміти наявні процеси кредитування, їх розвиток допомагає проведення узагальненого статистичного аналізу. Відтак обраний напрямок дослідження має практичну спрямованість та значимість, що у підсумку і визначає його актуальність.

Стан вивчення проблеми, аналіз існуючих публікацій та обґрунтування мети дослідження. Встановлено тенденції розвитку як банківського сектору економіки, підприємств промисловості зокрема, так й кредитування реального сектору економіки загалом присвячено значну кількість публікацій.

Наприклад, М. Вербицька, А.П. Вожков, В. Сухотеплий розглядають теоретичні та практичні питання розвитку вітчизняного банківського сектору економіки на основі аналізу відповідного статистичного матеріалу [4, 5, 9].

Натомість А.М. Ткаченко, О.І. Коваль, Є.В. Бридун, О.О. Вороніна узагальнюють статистичні дані з погляду функціонування підприємств промисловості, розкриваючи фінансові аспекти їх діяльності [2, 6, 10].

Разом з цим Г.М. Азаренкова, Л. Руденко розкривають проблемні аспекти взаємодії суб'єктів господарювання реального та фінансового секторів економіки [1, 7].

Отже, проблематика обраного напрямку дослідження постійно знаходиться у полі зору різних з фахом науковців, що загалом не є випадковим. Ґрунтовність та всеосяжність розгляду відповідного статистичного матеріалу визначається значенням взаємодії суб'єктів господарювання реального та фінансового секторів економіки як з точки зору їх загального розвитку, так й розвитку країни в цілому. Втім зміна умов розвитку різних суб'єктів господарювання, що відбувається під впливом сукупності факторів зовнішнього та внутрішнього середовища та може набувати ознак виникнення кризових явищ, змушує за необхідним проведення статистичного аналізу діяльності таких об'єктів ринку постійно. Відтак з'являються нові оцінки діяльності різних суб'єктів господарювання та їх взаємодії між собою, що загалом доповнює та розширює існуючі дослідження, даючи в підсумку базу для сучасних методів впливу на корегування небажаного розвитку тих суб'єктів господарювання, дані за якими аналізуються. Таким чином, **основна мета даної роботи** зводиться до

узагальнення статистичних даних щодо визначення обсягів наданих кредитів виробничим підприємствам та розгляду впливу такого ресурсу на їх діяльність.

Викладення основного матеріалу дослідження. Перш ніж безпосередньо перейти до обговорення визначеної мети дослідження зауважимо, що розгляд взаємодії банків та виробничих підприємств будемо проводити маючи на увазі саме підприємства машинобудівної галузі. Доцільність такого визначення наступних узагальнень пов'язано з тим, що підприємства машинобудівної галузі займають вагоме місце у вітчизняній економіці, утворюючи основу її інвестиційно-інноваційного розвитку. Так, зокрема обсяг інвестиційної продукції підприємств машинобудування за підсумками 2004-2007 років зріс більш як у два рази, а частка продукції у загальному обсязі експортної продукції коливається на рівні 15%-18% протягом останніх трьох років [8].

Разом з цим вітчизняне машинобудування зазнало суттєвих збитків під час розвитку глобальної фінансової кризи, а відтак потребує пристальної уваги щодо свого відродження. Так індекс продукції машинобудування за січень-травень 2009 року до січня-травня 2008 року становив лише 46,4 % [8].

Якщо ж розглядати обсяги наданих кредитів підприємствам машинобудування, то слід відмітити їх значне зростання протягом 2005-2008 років (рис. 1, узагальнено за даними [3]). Зокрема темпи відміченого зростання є не меншими аніж 37,5 % до попереднього року (див. рис. 1). Тож загалом можна говорити, що динаміка обсягів наданих кредитів для підприємств машинобудування є позитивною. До того ж питома вага сумнівних та прострочених кредитів у загальному обсязі наданих кредитів для підприємств машинобудування має тенденції до зниження з 2,82 % у 2005 році до 1,93 % за підсумками 2008 року (визначено за даними [3]).

Однак, поруч із цим, слід відмітити, що у загальному обсязі наданих кредитів питома вага кредитів для підприємств машинобудування ні є вже такою вражаючою.

Наприклад, питома вага кредитів для підприємств машинобудування в обсязі кредитів наданих в економіку України складала (суб'єктам господарювання та фізичним особам): за підсумками 2005 року – 5,11 %, за підсумками 2006 року – 4,11 %, за підсумками 2007 року – 3,34 %, за підсумками 2008 року – 3,43 % (визначено за даними [3]). Тож як видно з наведених даних спостерігається тенденція до зменшення питомої ваги кредитів наданих підприємствам машинобудування.

Тенденція щодо зниження кредитів наданих підприємствам машинобудування спостерігається й з погляду питомої ваги таких кредитів до кредитів наданих винятково суб'єктам господарювання. Так за підсумками 2005 року питома вага кредитів наданих підприємствам машинобудування до загального обсягу кредитів наданих суб'єктам господарювання складала 6,65 %, за підсумками 2006 року – 6,05 %, за підсумками 2007 року – 5,24 %, за підсумками 2008 року – 5,56 % (обчислено за даними [3]). При цьому, як бачимо з наведених даних, зменшення питомої ваги кредитів наданих підприємствам машинобудування відносно загального обсягу кредитів наданих суб'єктам господарювання є більш помірним, аніж зменшення питомої ваги кредитів наданих підприємствам машинобудування відносно загального обсягу кредитів наданих в економіку країни в цілому.

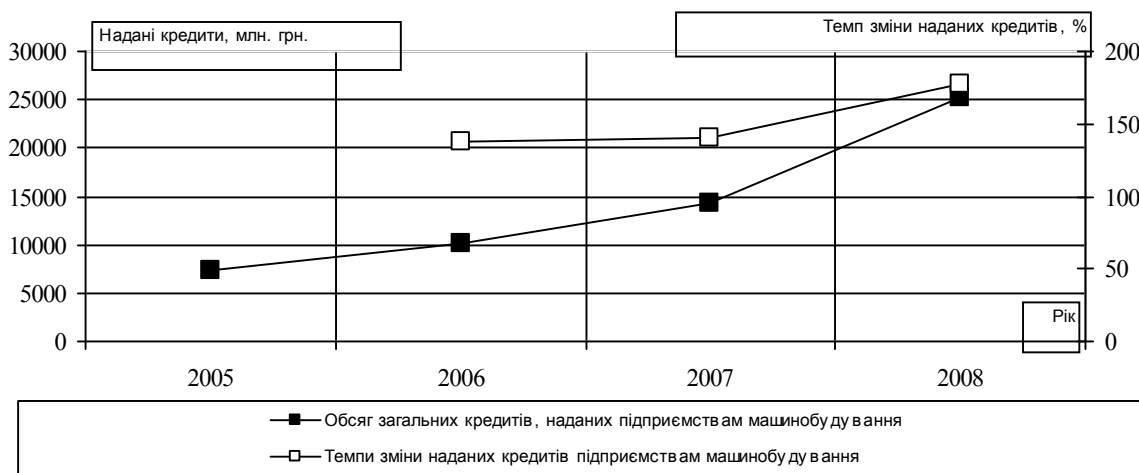

Рис. 1. Динаміка обсягів та темпів зміни наданих кредитів вітчизняним підприємствам машинобудування протягом 2005-2008 років

Тож виникає об'єктивне запитання щодо визначення рівня впливу обсягів наданих кредитів на динаміку розвитку підприємств машинобудування. Дослідити це питання можливо на основі узагальнення окремих показників діяльності підприємств машинобудування та порівняння їх з динамікою надання відповідних кредитів. При цьому порівняння наявної динаміки розвитку підприємств машинобудування та обсягів наданих кредитів доцільно виконати на основі регресійного аналізу, який і визначає ступінь впливу одного із досліджуваних показників (або їх сукупності) на інший.

Отже, для проведення подальшого аналізу розглянемо динаміку обсягів реалізації продукції підприємств машинобудування та отриманого

фінансового результату, в якості узагальнених показників діяльності відмічених підприємств. Ґрунтовність такого розгляду засновано на тому, що обсяг реалізації продукції може бути визначений в якості узагальненого показника стабільності виробництва, а значення фінансового результату – розглядатися в якості одного із ключових факторів щодо формування власної ресурсної бази та доцільності і можливості залучення додаткових фінансових ресурсів.

На рис. 2 надана динаміка обсягів реалізації продукції підприємств машинобудування та значення отриманого фінансового результату такими підприємствами (узагальнено за даними [8]).

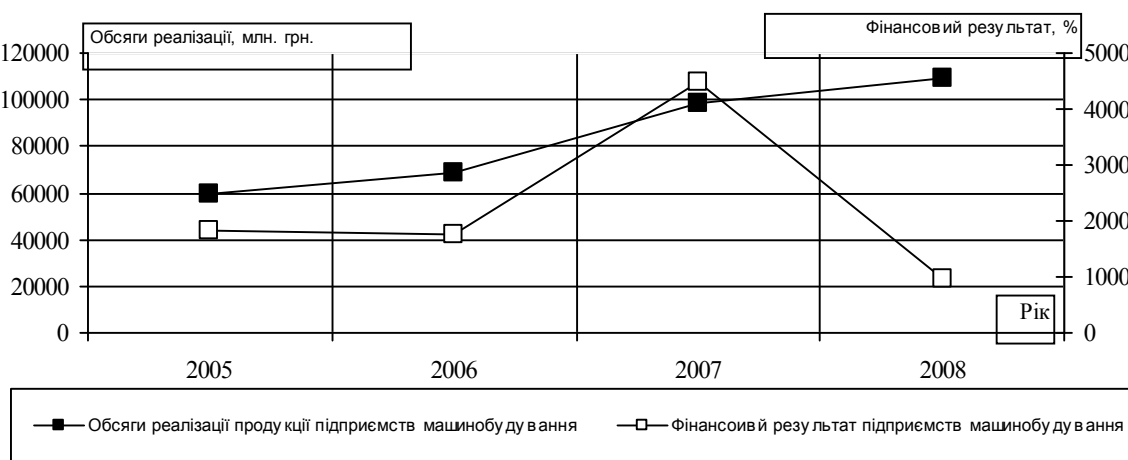

Рис. 2. Динаміка обсягів реалізації продукції та фінансового результату підприємств машинобудування в Україні протягом 2005-2008 років

Як видно з даних рис. 2 динаміка обсягів реалізації продукції підприємств машинобудування є позитивно зростаючою на всьому досліджуваному інтервалі. Поруч із цим динаміка отриманого фінансового результату за підсумками 2005-2008 роки загалом є спадною, хоча за підсумками 2007 року значення отриманого фінансового результату підприємствами машинобудування були найбільшими (див. рис. 2). Порівнюючи дані рис. 1 та рис. 2 можна відмітити різні ступені впливу обсягів наданих кредитів на підсумкові значення діяльності підприємств машинобудування за різними показниками.

Різні ступені впливу наявної динаміки обсягів наданих кредитів підприємствам машинобудування з погляду окремих показників їх діяльності можна відмітити й на основні проведення регресійного аналізу.

Так залежність між динамікою обсягів наданих кредитів та обсягами реалізації продукції підприємств машинобудування узагальнюється наступним регресійним рівнянням із стандартизованими коефіцієнтами при незалежній змінній:

$$VR = 0,914 \cdot VK, \quad (1)$$

де VR – динаміка обсягу реалізації продукції підприємств машинобудування за підсумками 2006–2008 років (за даними рис. 2);

VK – динаміка обсягів наданих кредитів підприємствам машинобудування за підсумками 2006–2008 років (за даними рис. 1). Значимість рівняння 1 підтверджується скорегованим коефіцієнтом детермінації на рівні 0,75.

Як видно з рівняння 1 вплив обсягів наданих кредитів підприємствам машинобудування щодо зростання обсягів реалізованої продукції є суттєвим та позитивним.

Натомість залежність між динамікою обсягів наданих кредитів та значеннями отриманого фінансового результату підприємствами машинобудування узагальнюється наступним регресійним рівнянням із стандартизованими коефіцієнтами при незалежній змінній:

$$VF = -0,25 \cdot VK, \quad (2)$$

де VF – динаміка значень отриманого фінансового результату підприємствами машинобудування за підсумками 2006–2008 років (за даними рис. 2). Значимість рівняння 2 підтверджується скорегованим коефіцієнтом детермінації на рівні 0,52.

Як видно з рівняння 2 вплив обсягів наданих кредитів підприємствам машинобудування щодо динаміки отриманих значень фінансового результату такими підприємствами не можна назвати ні позитивним, ні значимим. Тобто, можна вказати на те, що при розгляді обсягів наданих кредитів також варто звертати увагу й на динаміку процентних ставок за обслуговування залучених кредитних ресурсів. Не менш важливим у даному випадку є величина податкового навантаження, яка безпосередньо впливає на підсумкове значення отриманого фінансового результату, та опосередковано (через можливу стабільність отримання позитивного фінансового результату) на залучення додаткових фінансових ресурсів у вигляді кредитів в достатньому обсязі та за прийнятною ціною.

В підсумку ж можна узагальнити впливовість обсягів наданих кредитів та обсягів реалізації продукції підприємств машинобудування на значення отриманого такими підприємствами фінансового результату відповідно до наступного регресійного рівняння із стандартизованими коефіцієнтами при незалежних змінних (достовірність рівняння 3 підтверджується скорегованим коефіцієнтом детермінації на рівні 0,98):

$$VF = -2,4 \cdot VK + 2,38 \cdot VR. \quad (3)$$

Тож, відповідно до рівняння 2 та рівняння 3, загалом можна говорити про недостатність обсягів кредитних ресурсів з точки зору отримання постійно зростаючих значень фінансового результату вітчизняними підприємствами машинобудування. Це у подальшому потребує визначення як засад залучення додаткових кредитних ресурсів на підприємства машинобудування, так й оптимізації обсягів і термінів залучення можливих кредитів з метою зниження вартості обслуговування такого ресурсу.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, у даній роботі проведено аналіз впливу обсягів наданих кредитів на діяльність підприємств машинобудування з погляду окремих узагальнюючих

показників функціонування таких підприємств. Підсумком такого аналізу є побудова регресійних рівнянь, які дозволили визначити суттєвість та позитивність впливу обсягів наданих кредитів з погляду динаміки обсягів реалізованої продукції підприємствами машинобудування. Також відмічені можливі аспекти недостатності впливу обсягів наданих кредитів щодо отримання зростаючої динаміки значень фінансового результату підприємств машинобудування. При цьому як напрямок подальших досліджень необхідно відмітити доцільність проведення узагальнюючого аналізу щодо впливу обсягів наданих кредитів на діяльність підприємств машинобудування з погляду валюти наданих кредитів та термінів їх залучення. Відповідні дослідження також варто провести для конкретних підприємств машинобудування.

Список використаної літератури:

1. *Азаренкова Г.М.* Фінансові потоки в системі економічних відносин / Г.М. Азаренкова. – Х.: ВД "ІНЖЕК", 2006. – 328 с. 2. *Бридун Є.В.* Тенденції розвитку внутрішнього ринку продукції машинобудування / Є.В. Бридун // Економіка і прогнозування. – 2003. – № 4. – С. 92-101. 3. Бюлетень НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bank.gov.ua. 4. *Вербицька М.* Оцінка ефективності використання довгострокових банківських кредитів / М. Вербицька // Регіональна економіка. – 2004. – № 1. – С. 159-165. 5. *Вожжов А.П.* Природа і механізм трансформації банківських ресурсів: автореф. дис. на здоб. наук. ступ. д.е.н.: спец. 08.00.08 "Гроші, фінанси і кредит" / А.П. Вожжов. – Суми: УАБС НБУ, 2007. – 37 с. 6. *Вороніна О.О.* Аналіз окремих чинників впливу на сталість фінансових результатів підприємств промисловості / О.О. Вороніна // Економіка: проблеми теорії та практики: Зб. наук. праць. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2007. – Вип. 234. – Т. 1. – С. 236-244. 7. *Руденко Л.* Управління потоками капіталів у сучасній бізнес-моделі функціонування транснаціональних корпорацій / Л. Руденко. – К.: Кондор, 2004. – 480 с. 8. Статистичні дані Держкомстату України. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua. 9. *Сухотеплий В.* Аналіз динаміки структури банківської галузі України за період 1999-2006 рр. / В. Сухотеплий // Вісник НБУ. – № 10. – 2007. – С. 16-19. 10. *Ткаченко А.М.* Управління сучасними ресурсами підприємства та оптимізація вартості структури капіталу / А.М. Ткаченко, О.І. Коваль // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2006. – № 5. – С. 297-299.

ГОЛУБ Юлія Олександрівна – аспірант кафедри контролю і аудиту Харківського національного економічного університету

Наукові інтереси:

– управління фінансовим забезпеченням діяльності підприємств